

VELİLERİN LİSE DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ PROGRAMINA YÖNELİK TUTUMLARI

Fatih ÇAKMAK*

Özet

Ailede eğitim, çocuğun eğitim yaşantısının temeli ve başlangıcıdır. Çocuğun eğitimi, kişiliğinin gelişmesi ve sosyal hayata uyumun sağlanmasında vazgeçilmez bir kurum olarak ailenin, eğitim sistemi içerisinde de çok önemli işlevleri vardır.

Bu durumda çocuğun gelişimi, eğitimi ve din eğitiminde belirleyici etkileri olan ailenin, din eğitiminden beklentilerinin belirlenmesi ve öğretimde uygulanması önemli bir ihtiyaçtır.

Etkili bir din öğretimi için, program geliştirme sürecinde toplum ihtiyacı anlamında veli beklentilerinin saptanması; ev ve okul çevresinin bir arada olması ve birbirini tamamlaması, bütünlemesi gerekmektedir.

Bu araştırmamızın temel problemi şudur: Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programına karşı tutumları nasıldır?

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Program Geliştirme, Aile, Tutum, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programı

ATTITUDE OF PARENTS TOWARDS HIGH SCHOOL RELIGION AND ETHICS COURSE

Abstract

Education in the family is the beginning and the base of the child's education life. Family, as an indispensable institution, has really significant roles/functions in the education system in the child's education, his/her character development, and his adaptation to social life as well.

In this case, the determination of the expectations of the family who has important effects on the development, education and the religious education of the child, and its implementation in teaching is an important need.

For an effective religious education, it is necessary to identify the expectations of parents in terms of social needs during the program development process; also it is of great importance that the school and family environments be together and complete each other.

The main problem of this research is based on, what is the attitude of parents towards Religion and Ethics Course?

Keywords: Religious Education, Curriculum Development, Family, Attitude, Religion and Ethics Teaching Program

* Dr.

Giriş

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tartışmalar ve ders üzerine yapılan araştırmalar Din eğitimi ve öğretiminde önemli bir yere sahiptir; ancak bu çalışmalar genelde ya öğrenciler ya da öğretmenler üzerine olmuştur. Bu araştırma eğitim ve öğretimde önemli unsurlardan biri olan ve din öğretimi açısından düşünüldüğünde belki de eğitimin en önemli ayağı olarak ifade edebileceğimiz öğrenci velileri üzerine yapılan bir alan araştırmasının bir bölümüdür.¹ Araştırmamızda bu evren Lise 1-2-3-4. sınıf öğrenci velilerini temsil edecek şekilde 462 kişilik bir örneklem grubundan nitelikli atama (amaçlı örnekleme) yöntemine² göre seçilmiştir. Ayrıca 40 kişilik bir gruba da derinliğine görüşme yapılmıştır.

Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programına yönelik tutum düzeyleri, kendi görüşlerine dayalı olarak Likert tipi beşli derecelendirme ölçeğiyle toplanmıştır. Her tutum ifadesi için “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” düzeyleri kullanılmıştır.³

Velilerin belirtilen katılım düzeyleri toplam puanlar kullanılarak değerlendirilmiştir. Bunun için katılım düzeylerine ilişkin toplam puanlar hesaplanarak, bu değerler 1’den başlayarak büyüktür küçüğe sıralanmıştır. Her bir katılım düzeyine ait ortalama puanlar kullanılarak, velilerin o katılımlara hangi düzeylerde sahip olduğu ölçeklendirilmiştir. Yapılan bu değerlendirmede aşağıda belirtilen derecelendirmeler ve puan aralıkları kullanılmıştır.

DERECE/SEÇENEK	PUAN	PUAN SINIRI
HİÇ	1	1.00-1.79
AZ	2	1.80-2.59
ORTA	3	2.60-3.39
OLDUKÇA	4	3.40-4.19
TAM	5	4.20-5.00

Bu bölümden elde edilen sonuçlar sınıf ve ünitelere göre aşağıdaki gibidir:

Velilerin Lise Birinci Sınıf Konularına Katılım Düzeyleri

¹ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Fatih Çakmak, “Velilerin Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007

² Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Birsen Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Savaş Yayınları*, Ankara, 1988, s.79-81;

³ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma-Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Pegem Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2001, s. 146.

Ünite 1: Lise birinci sınıflar birinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo-1: Lise Bir Ünite-1

	N	Mean	Sum
3. Dinin İnsan Hayatındaki Yeri	454	4.52	2054
2. İnsanın Doğası ve Din	452	4.21	1905
1. İnsanın Evrendeki Konumu	456	4.08	1861
4. İnanmanın Çeşitli Biçimleri	451	4.02	1811

Tablo’ya göre; dinin insan hayatındaki yeri konusu, katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra insanın doğası ve din; sonra insanın evrendeki konumu; sonra inanmanın çeşitli biçimleri konusu gelmektedir.

Ünite 2: Lise birinci sınıflar ikinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-2’de verilmiştir.

Tablo-2: Lise Bir Ünite-2

	N	Mean	Sum
2. Niçin İbadet Edilir?	459	4.58	2103
1. İbadet Kavramı	459	4.53	2081
4. İbadet-Temizlik İlişkisi	458	4.44	2035
5. Temizlik	456	4.42	2014
3. İbadetin Kapsamı	457	4.36	1993

Buna göre; Niçin ibadet edilir konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, İbadet kavramı; ibadet-temizlik ilişkisi; temizlik, ibadetin kapsamı konuları gelmektedir.

Ünite 3: Lise birinci sınıflar üçüncü ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-3’de verilmiştir.

Tablo-3: Lise Bir Ünite-3

	N	Mean	Sum
7.Veda Hutbesi'nde Evrensel Mesajlar	457	4.62	2113
5.Hz. Muhammed'in Toplumsal Barışa Yönelik Etkinlikleri	459	4.61	2114
6.Hz. Muhammed'in İslâm'ı Yayma Çabaları	457	4.60	2103
3.Hz. Muhammed'e Vahyin Gelişi	459	4.54	2086
4. Hz. Muhammed'in Hicreti	458	4.51	2064
1.Hz. Muhammed'in Doğduğu Ortam	458	4.44	2033
8. Hz. Muhammed'in Vefatı	453	4.39	1989
2.Hz.Muhammed'in Doğumu	457	4.37	1995

Tablo'ya göre; veda hutbesinde evrensel mesajlar konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, Hz.Muhammed'in toplumsal barışa yönelik etkinlikleri; Hz.Muhammed'in İslâm'ı yayma çabaları; Hz. Muhammed'e ilk vahyin gelişi; Hz. Muhammed'in hicreti, Hz. Muhammed'in doğduğu ortam; Hz. Muhammed'in vefatı; Hz. Muhammed'in doğumu konuları gelmektedir.

Ünite 4: Lise birinci sınıflar dördüncü ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-4'te verilmiştir.

Tablo-4: Lise Bir Ünite-4

	N	Mean	Sum
1. Kur'an-ı Kerim İslâm Dininin Temel Kaynağıdır.	454	4.65	2109
4. Kur'an-ı Kerim'in Belli Başlı Konuları	453	4.40	1995
2. Kur'an-ı Kerim'in Tarihi	452	4.28	1935
3. Kur'an'la İlgili Bazı Kavramlar	452	4.27	1931

Tablo'ya göre; Kuran'ı Kerim İslam dininin temel kaynağıdır konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, Kuran'ı Kerim'in belli başlı konuları; Kuran'ı Kerim'in tarihi; Kuran'la ilgili bazı kavramlar konuları gelmektedir.

Ünite 5: Lise birinci sınıflar beşinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-5'de verilmiştir.

Tablo-5: Lise Bir Ünite-5

	N	Mean	Sum
7. Kur'an'dan ve Hz. Peygamber'den Aile ile İlgili Öğütler	448	4.39	1965
5. Aile Toplumun Temelidir.	455	4.35	1980
4. Toplumunu Birleştiren Temel Değerler	456	4.21	1920
3. Kişilik Gelişiminde Değerlerin Etkisi	456	4.14	1889
2. Değerlerin Oluşumuna Dinin Etkisi	454	4.13	1875
6. Dinler Evliliğe Önem Verir.	452	3.99	1805
1. Değer Nedir ve Nasıl Oluşur?	455	3.98	1812

Tablo'ya göre; Kuran'dan ve Hz. Peygamberden aile ile ilgili öğütler konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, aile toplumun temelidir; toplumu birleştiren temel değerler; kişilik gelişiminde değerlerin etkisi; değerlerin oluşumuna dinin etkisi; dinler evliliğe önem verir; değer nedir?ve nasıl oluşur?konuları gelmektedir.

Ünite 6: Lise birinci sınıflar altıncı ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-6'da verilmiştir.

Tablo-6: Lise Bir Ünite-6

	N	Mean	Sum
1. Din Bireyi Esas Alır.	454	4.13	1874
4. Laiklik Din ve Vicdan Özgürlüğünün Güvencesidir	452	4.11	1857
5. Atatürk'ün Laiklik Anlayışı	446	4.06	1810
3. Laik Devlet	452	3.97	1793

2. Laikliği Doğuran Nedenler	452	3.94	1781

Tablo'ya göre; din bireyi esas alır konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, laiklik din ve vicdan özgürlüğünün güvencesidir; Atatürk'ün laiklik anlayışı; laik devlet; laikliği doğuran nedenler konuları gelmektedir.

Ünite 7: Lise birinci sınıflar yedinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-7'de verilmiştir.

Tablo-7: Lise Bir Ünite-7

	N	Mean	Sum
3. Türklerin İslâm Medeniyetine Katkıları	454	4.24	1925
1. Türklerin Müslüman Oluşu	454	4.19	1901
2. Türklerde İslâm Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetler	453	4.08	1850

Tablo'ya göre; Türklerin İslam medeniyetine katkıları konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, Türklerin Müslüman oluşu; Türklerde İslam anlayışının oluşmasında etkili olan şahsiyetler konuları gelmektedir.

Velilerin lise birinci sınıfların tüm konularına katılım düzeyleri Tablo-8'de verilmiştir.

Tablo-8: Lise Bir Tüm Konular

	N	Mean	Sum
1. Kur'an-ı Kerim İslâm Dininin Temel Kaynağıdır.	454	4.65	2109
7. Veda Hutbesi'nde Evrensel mesajlar	457	4.62	2113
5. Hz. Muhammed'in Toplumsal Barışa Yönelik Etkinlikleri	459	4.61	2114
6. Hz. Muhammed'in İslâm'ı yayma çabaları	457	4.60	2103
2. Niçin İbadet Edilir?	459	4.58	2103
3. Hz. Muhammed'e Vahyin Gelişi	459	4.54	2086

1. İbadet Kavramı	459	4.53	2081
3. Dinin İnsan Hayatındaki Yeri	454	4.52	2054
4. Hz. Muhammed'in Hicreti	458	4.51	2064
4. İbadet-Temizlik İlişkisi	458	4.44	2035
1. Hz. Muhammed'in Doğduğu Ortam	458	4.44	2033
5. Temizlik	456	4.42	2014
4. Kur'an-ı Kerim'in Belli Başlı Konuları	453	4.40	1995
8. Hz. Muhammed'in Vefatı	453	4.39	1989
7. Kur'an'dan ve Hz Peygamber'den Aile ile İlgili Öğütler	448	4.39	1965
2. Hz. Muhammed'in Doğumu	457	4.37	1995
3. İbadetin Kapsamı	457	4.36	1993
5. Aile Toplumun Temelidir.	455	4.35	1980
2. Kur'an-ı Kerim'in Tarihi	452	4.28	1935
3. Kur'an'la İlgili Bazı Kavramlar	452	4.27	1931
3. Türklerin İslâm Medeniyetine Katkıları	454	4.24	1925
2. İnsanın Doğası ve Din	452	4.21	1905
4. Toplumunu Birleştiren Temel Değerler	456	4.21	1920
1. Türklerin Müslüman Oluşu	454	4.19	1901
3. Kişilik Gelişiminde Değerlerin Etkisi	456	4.14	1889
2. Değerlerin Oluşumuna Dinin Etkisi	454	4.13	1875
1. Din Bireyi Esas Alır.	454	4.13	1874
4. Laiklik Din ve Vicdan Özgürlüğünün Güvencesidir	452	4.11	1857
2. Türklerde İslâm Anlayışının Oluşmasında Etkili Olan Şahsiyetler	453	4.08	1850
1. İnsanın Evrendeki Konumu	456	4.08	1861
5. Atatürk'ün Laiklik Anlayışı	446	4.06	1810
4. İnanmanın Çeşitli Biçimleri	451	4.02	1811
6. Dinler Evliliğe Önem Verir.	452	3.99	1805
1. Değer Nedir ve Nasıl Oluşur?	455	3.98	1812
3. Laik Devlet	452	3.97	1793
2. Laikliği Doğuran Nedenler	452	3.94	1781

Tablo'ya göre; Kuran'ı Kerim İslam dininin temel kaynağıdır konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Laikliği doğuran nedenler konusu katılım düzeyi en düşük olan maddedir.

2.2-Velilerin Lise İkinci Sınıf Konularına Katılım Düzeyleri

Ünite 1: Lise ikinci sınıflar birinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-9'da verilmiştir.

Tablo-9: Lise İki Ünite-1

	N	Mean	Sum
1. Allah'ın Varlığının ve Birliğinin Delilleri	459	4.69	2153
2. Allah Her Şeyi Yaratandır	457	4.69	2142
4. Allah Gözetendir.	457	4.66	2130
3. Allah Yaşatandır.	458	4.65	2130
5. İnsanın Allah'la İletişimi	458	4.64	2126
6. Temel İnanç Esasları	456	4.59	2094

Tablo'ya göre; Allah'ın varlığının ve birliğinin delilleri konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, Allah her şeyi yaratandır; Allah Gözetendir; Allah yaşatandır; insanın Allah'la iletişimi; temel inanç esasları konuları gelmektedir.

Ünite 2: Lise ikinci sınıflar ikinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-10'da verilmiştir.

Tablo-10: Lise İki Ünite-2

	N	Mean	Sum
2.1. Namaz	459	4.66	2138
2.2. Oruç	459	4.63	2126
2.3. Zekat	459	4.63	2123
2.4. Hac	458	4.62	2114
2.5. Kurban	457	4.61	2107
2. Başlıca İbadetler	457	4.58	2092
1. İnanç-İbadet İlişkisi	458	4.54	2081
3. İbadetler ile İlgili Temel İlkeler	448	4.52	2023

Tablo'ya göre; Namaz konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, Oruç; Zekat; Hac; Kurban; Başlıca ibadetler, inanç-ibadet ilişkisi, ibadetlerle ilgili temel ilkeler konuları gelmektedir.

Ünite 3: Lise ikinci sınıflar üçüncü ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-11'de verilmiştir.

Tablo-11: Lise İki Ünite-3

	N	Mean	Sum
3. Hz. Muhammed Kur'an-ı Kerim'i Açıklayıcıdır.	457	4.58	2095
5. Hz. Muhammed İnsanlığa Bir Rahmettir	457	4.55	2079
2. Hz. Muhammed bir peygamberdir	459	4.52	2076
4. Hz. Muhammed Uyarıcıdır	459	4.49	2063
1. Hz. Muhammed Bir İnsandır	458	4.46	2042

Tablo'ya göre; Hz.Muhammed Kuran'ı Kerim'i açıklayıcıdır konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, Hz.Muhammed insanlığa bir rahmettir; Hz.Muhammed bir peygamberdir; Hz.Muhammed uyarıcıdır; Hz.Muhammed bir insandır konuları gelmektedir.

Ünite 4: Lise ikinci sınıflar dördüncü ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-12'de verilmiştir.

Tablo-12: Lise İki Ünite-4

	N	Mean	Sum
1-Kur'an'ın Temel Amaçları	456	4.56	2080
3. Kur'an'ı Anlamak ve Yorumlamak	458	4.40	2017
2-Kuran okumak	457	4.33	1978

Tablo'ya göre; Kuran'ın temel amaçları konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, Kuran'ı anlamak ve yorumlamak; Kuran'ı okumak konuları gelmektedir.

Ünite 5: Lise ikinci sınıflar beşinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-13'de verilmiştir.

Tablo-13: Lise İki Ünite-5

	N	Mean	Sum
6. Kul Hakkı Yemek Büyük Gunahtır.	458	4.50	2059
2. Bazı Haklar, Özgürlükler ve Din	455	4.12	1876
3. Hak ve Özgürlüklerin Kullanımı	456	4.06	1852
1. Hak ve Özgürlük Kavramları	458	4.05	1855
5. Hukukun Üstünlüğü	456	4.04	1842
4. Hak ve Özgürlüklerin Kullanımını Engelleyen Alışkanlıklar	457	4.04	1844

Tablo'ya göre; Kul hakkı yemek büyük gınahtır konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, bazı haklar, özgürlükler ve din; hak ve özgürlüklerin kullanımı; hak ve özgürlük kavramları; hukukun üstünlüğü; hak ve özgürlüklerin kullanımını engelleyen alışkanlıklar konuları gelmektedir.

105

Ünite 6: Lise ikinci sınıflar altıncı ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-14'te verilmiştir.

Tablo-14: Lise İki Ünite-6

	N	Mean	Sum
3. Atatürk'ün İslâmiyet ve Hz. Peygamberle İlgili Sözleri	455	4.20	1909
2. Atatürk Dinin Yozlaştırılmasına Karşıdır.	458	4.14	1897
1. Atatürk'e Göre Din Vazgeçilmez Bir Kurumdur	459	4.14	1901

Tablo'ya göre; Atatürk'ün İslamiyet ve Hz. Peygamberle ilgili sözleri konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra, Atatürk dinin yozlaştırılmasına karşıdır; Atatürk'e göre din vazgeçilmez bir kurumdur konuları gelmektedir.

Ünite 7: Lise ikinci sınıflar yedinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-15’de verilmiştir.

Tablo-15:Lise İki Ünite-7

	N	Mean	Sum
3. İslâm Akı Kullanmayı ve Bilimi Teşvik Eder	458	4.40	2017
6. Müslümanların Bilim ve Medeniyete Katkıları	459	4.34	1992
2. İslâm'da Bilginin Kaynakları	459	4.27	1961
4. İslâm Bilimsel Yöntemlerle Araştırılmalı ve Öğrenilmelidir	459	4.25	1951
1. Din-Bilim İlişkisi	459	4.24	1948
5. İslâm Medeniyetinde Eğitim Kurumları	459	4.16	1911

Tablo’ya göre; İslam akı kullanmayı ve bilimi teşvik eder konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra Müslümanların bilim ve medeniyete katkıları; İslam’da bilginin kaynakları; İslam bilimsel yöntemlerle araştırılmalı ve öğretilmelidir; Din-bilim ilişkisi; İslam medeniyetinde eğitim kurumları konuları gelmektedir.

Velilerin lise ikinci sınıfların tüm konularına katılım düzeyleri Tablo-16’da verilmiştir.

Tablo-16:Lise İki Tüm Konular

	N	Mean	Sum
1. Allah'ın Varlığının ve Birliğinin Delilleri	459	4.69	2153
2. Allah Her Şeyi Yaratandır	457	4.69	2142
4. Allah Gözetendir.	457	4.66	2130
2.1. Namaz	459	4.66	2138
3. Allah Yaşatandır.	458	4.65	2130
5. İnsanın Allah'la İletişimi	458	4.64	2126
2.2. Oruç	459	4.63	2126
2.3. Zekat	459	4.63	2123
2.4. Hac	458	4.62	2114
2.5. Kurban	457	4.61	2107
6. Temel İnanç Esasları	456	4.59	2094
3. Hz. Muhammed Kur'an-	457	4.58	2095

1 Kerim'i Açıklayıcıdır.			
2. Başlıca İbadetler	457	4.58	2092
1-Kur'an'ın Temel Amaçları	456	4.56	2080
5. Hz. Muhammed İnsanlığa Bir Rahmettir	457	4.55	2079
1. İnanç-İbadet İlişkisi	458	4.54	2081
2. Hz. Muhammed bir	459	4.52	2076
3. İbadetler ile İlgili Temel İlkeler	448	4.52	2023
6. Kul Hakkı Yemek Büyük Günahdır.	458	4.50	2059
4. Hz. Muhammed Uyarıcıdır	459	4.49	2063
1. Hz. Muhammed Bir İnsandır	458	4.46	2042
3. İslâm Akli Kullanmayı ve Bilimi Teşvik Eder	458	4.40	2017
3. Kur'an'ı Anlamak ve Yorumlamak	458	4.40	2017
6. Müslümanların Bilim ve Medeniyete Katkıları	459	4.34	1992
2-Kuran okumak	457	4.33	1978
2. İslâm'da Bilginin Kaynakları	459	4.27	1961
4. İslâm Bilimsel Yöntemlerle Araştırılmalı ve Öğrenilmelidir	459	4.25	1951
1. Din-Bilim İlişkisi	459	4.24	1948
3. Atatürk'ün İslâmiyet ve Hz. Peygamberle İlgili Sözleri	455	4.20	1909
5. İslâm Medeniyetinde Eğitim Kurumları	459	4.16	1911
2. Atatürk Dinin Yozlaştırılmasına Karşıdır.	458	4.14	1897
1. Atatürk'e Göre Din Vazgeçilmez Bir Kurumdur	459	4.14	1901
2. Bazı Haklar, Özgürlükler ve Din	455	4.12	1876
3. Hak ve Özgürlüklerin Kullanımı	456	4.06	1852
1. Hak ve Özgürlük Kavramları	458	4.05	1855
5. Hukukun Üstünlüğü	456	4.04	1842
4. Hak ve Özgürlüklerin Kullanımını Engelleyen Alışkanlıklar	457	4.04	1844

Tablo'ya göre; Allah'ın varlığının ve birliğinin delilleri konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Hak ve özgürlüklerin kullanımını engelleyen alışkanlıklar konusu ise katılım düzeyi en düşük olan maddedir.

2.3-Velilerin Lise Üçüncü Sınıf Konularına Katılım Düzeyleri

Ünite 1: Lise üçüncü sınıflar birinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-17'de verilmiştir.

Tablo-17: Lise Üç Ünite-1

	N	Mean	Sum
1. Kader ve Kaza Kavramları	457	4.23	1931
2.İnsanın Kaderle İlgili Bazı Kavramları	455	4.11	1870
3. Kaderle İlişkilendirilen Bazı Kavramlar	452	4.01	1812

Tablo'ya göre; Kader ve kaza kavramları konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra İnsanın kaderle ilgili bazı kavramları ve Kaderle ilişkilendirilen bazı kavramlar konuları gelmektedir.

Ünite 2: Lise üçüncü sınıflar ikinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-18'de verilmiştir.

Tablo-18: Lise Üç Ünite-2

	N	Mean	Sum
2. İbadetlerin Toplumsal Faydaları	456	4.38	1997
1. İbadetlerin Bireysel Faydaları	456	4.34	1977

Tablo'ya göre; İbadetlerin toplumsal faydaları konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra ibadetlerin bireysel faydaları konusu gelmektedir.

Ünite 3: Lise üçüncü sınıflar üçüncü ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-19'da verilmiştir.

Tablo-19: Lise Üç Ünite-3

	N	Mean	Sum
2. Hz. Muhammed Bizim İçin Bir Örnektir.	456	4.55	2074
1. Kur'an'da Örnek İnsan ve Özellikleri	457	4.46	2040
3. Kültürümüzde Hz. Muhammed Sevgisi	457	4.45	2033
4. Kültürümüzde Ehl-i Beyt Sevgisi	454	4.22	1915

Tablo'ya göre; Hz. Muhammed bizim için bir örnektir konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra Kuran'da örnek insan ve özellikleri, Kültürümüzde Hz. Muhammed sevgisi, Kültürümüzde Ehl-i Beyt sevgisi konuları gelmektedir.

Ünite 4: Lise üçüncü sınıflar dördüncü ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-20'de verilmiştir.

109

Tablo-20: Lise Üç Ünite-4

	N	Mean	Sum
1. İslâm Düşüncesinde Yorum Farklılıklarının Sebepleri	457	4.10	1873
4. İslâm Düşüncesindeki Yorumları Birleştiren Unsurlar	453	3.94	1785
3. İslâm Düşüncesinde Amelî-Fıkhî Yorumlar	454	3.87	1755
2. İslâm Düşüncesinde Siyasî-İtikâdî Yorumlar	457	3.80	1735

Tablo'ya göre; İslam düşüncesinde yorum farklılıklarının sebepleri konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra İslam düşüncesinde yorumları birleştiren unsurlar, İslam düşüncesinde amelî-fikhi yorumlar ve İslam düşüncesinde siyasi-itikadi yorumlar konuları gelmektedir.

Ünite 5: Lise üçüncü sınıflar beşinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-21'de verilmiştir.

Tablo-21: Lise Üç Ünite-5

	N	Mean	Sum
4. Hz. Muhammed Bir Barış Elçisidir	456	4.42	2015
2. İslâm Barışa ve Birlikte Yaşamaya Önem Verir	457	4.39	2004
5. Zorunlu Olmadıkça Savaş Bir İnsanlık Suçudur.	457	4.36	1993
1. Barış İçinde Yaşamak Bir İhtiyaçtır	456	4.32	1969
3. Bir İnsanın Yaşamalarını Sağlamak, Bütün İnsanlara Hayat Vermek Gibidir	457	4.30	1963

Tablo'ya göre; Hz. Muhammed bir barış elçisidir konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra İslam barışa ve birlikte yaşamaya önem verir, Zorunlu olmadıkça savaş bir insanlık suçudur, Barış içinde yaşamak bir ihtiyaçtır, Bir insanın yaşamalarını sağlamak bütün insanlara hayat vermek gibidir konuları gelmektedir.

Ünite 6: Lise üçüncü sınıflar altıncı ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-22'de verilmiştir.

Tablo-22: Lise Üç Ünite-6

	N	Mean	Sum
3. Hutbelerin Türkçe Okunması	455	3.80	1730
1. Diyanet İşleri Başkanlığı	456	3.71	1694
2. Dinî Yayınlar	455	3.68	1674

Tablo'ya göre; Hutbelerin Türkçe okunması konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra Diyanet işleri başkanlığı, dini yayınlar konuları gelmektedir.

Ünite 7: Lise üçüncü sınıflar yedinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-23'de verilmiştir.

Tablo-23: Lise Üç Ünite-7

	N	Mean	Sum
4. Hz. Muhammed ve Güzellik	455	4.31	1959
3. Kur'an ve Güzellik	455	4.28	1946
5. Yaşamda Güzellik	456	4.07	1857
1. Evrendeki Ölçü ve Ahenk	456	4.03	1839
6. İslâm Medeniyetinde Estetik	456	3.98	1815
2. İnsan ve Estetik	456	3.89	1774

Tablo'ya göre; Hz. Muhammed ve güzellik konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra Kuran ve güzellik, Yaşamda güzellik, Evrendeki ölçü ve ahenk, İslam medeniyetinde estetik, İnsan ve estetik konuları gelmektedir.

Velilerin lise üçüncü sınıf tüm konularına katılım düzeyleri Tablo-24'te verilmiştir.

Tablo-24: Lise Üç Tüm Konular

	N	Mean	Sum
2. Hz. Muhammed Bizim İçin Bir Örnektir.	456	4.55	2074
1. Kur'an'da Örnek İnsan ve Özellikleri	457	4.46	2040
3. Kültürümüzde Hz. Muhammed Sevgisi	457	4.45	2033
4. Hz. Muhammed Bir Barış Elçisidir	456	4.42	2015
2. İslâm Barışa ve Birlikte Yaşamaya Önem Verir	457	4.39	2004
2. İbadetlerin Toplumsal Faydaları	456	4.38	1997
5. Zorunlu Olmadıkça Savaş Bir İnsanlık Suçudur.	457	4.36	1993
1. İbadetlerin Bireysel Faydaları	456	4.34	1977
1. Barış İçinde Yaşamak Bir İhtiyaçtır	456	4.32	1969
4. Hz. Muhammed ve Güzellik	455	4.31	1959

3. Bir İnsanın Yaşamasını Sağlamak, Bütün İnsanlara Hayat Vermek Gibidir	457	4.30	1963
3. Kur'an ve Güzellik	455	4.28	1946
1. Kader ve Kaza Kavramları	457	4.23	1931
4. Kültürümüzde Ehl-i Beyt Sevgisi	454	4.22	1915
2. İnsanın Kaderle İlgili Bazı Kavramları	455	4.11	1870
1. İslâm Düşüncesinde Yorum Farklılıklarının Sebepleri	457	4.10	1873
5. Yaşamda Güzellik	456	4.07	1857
1. Evrendeki Ölçü ve Ahenk	456	4.03	1839
3. Kaderle İlişkilendirilen Bazı Kavramlar	452	4.01	1812
6. İslâm Medeniyetinde Estetik	456	3.98	1815
4. İslâm Düşüncesindeki Yorumları Birleştiren Unsurlar	453	3.94	1785
2. İnsan ve Estetik	456	3.89	1774
3. İslâm Düşüncesinde Amelî-Fikhî Yorumlar	454	3.87	1755
3. Hutbelerin Türkçe Okunması	455	3.80	1730
2. İslâm Düşüncesinde Siyasî-İtikâdî Yorumlar	457	3.80	1735
1. Diyanet İşleri Başkanlığı	456	3.71	1694
2. Dinî Yayınlar	455	3.68	1674

Tablo'ya göre; Hz. Muhammed bizim için bir örnektir konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Dini yayınlar konusu ise katılım düzeyi en düşük olan maddedir.

2.4-Velilerin Lise Dördüncü Sınıf Konularına Katılım Düzeyleri

Ünite 1: Lise dördüncü sınıflar birinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-25'de verilmiştir.

Tablo-25: Lise Dört Ünite-1

	N	Mean	Sum

8. Yeni Bir Hayat: Ahiret	457	4.56	2083
7. Kıyamet	458	4.52	2070
5. Ölüm Bir Hayat Gerçeğidir.	458	4.50	2061
3. Yaptıklarımızın Karşılığı Vardır.	457	4.45	2035
1. Hayat Amaçsız Değildir.	458	4.44	2032
2. Ahirete İmanın Dünya Hayatını Anlamlandırmaya Katkısı	458	4.41	2021
4. Yaşamak ve Yaşatmak Bir Sorumluluktur.	458	4.40	2014
6. Öte Dünyaya Uğurlama	458	4.29	1967

Tablo'ya göre; Yeni bir hayat: Ahiret konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra Kıyamet, Ölüm bir hayat gerçeğidir, Yaptıklarımızın karşılığı vardır, Hayat amaçsız değildir, Ahirete imanın dünya hayatını anlamlandırmaya katkısı, Yaşamak ve yaşatmak bir sorumluluktur, Öte dünyaya uğurlama konuları gelmektedir.

Ünite 2: Lise dördüncü sınıflar ikinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-26'da verilmiştir.

Tablo-26: Lise Dört Ünite-2

	N	Mean	Sum
1. Dinlerde İbadetler	456	4.17	1901
2. Dinlerde İbadet Yerleri	455	4.09	1862
3. Dinlerde Önemli Günler ve Geceler	457	4.08	1865

Tablo'ya göre; Dinlerde ibadetler konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra Dinlerde ibadet yerleri, Dinlerde önemli günler ve geceler konuları gelmektedir.

Ünite 3: Lise dördüncü sınıflar üçüncü ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-27'de verilmiştir.

Tablo-27: Lise Dört Ünite-3

	N	Mean	Sum
2. Hz.Muhammed'in Davranışlarının Yerel ve Evrensel Boyutu	458	4.47	2045
4. Hz. Muhammed'i Nasıl Anlamalıyız?	457	4.46	2040
1. Hadis ve Sünnet	457	4.46	2040
3. Dinin Anlaşılmasında Sünnetin Önemi	455	4.37	1988
5. Başlıca Hadis Kaynakları	451	4.18	1887

Tablo'ya göre; Hz. Muhammed'in davranışlarının yerel ve evrensel boyutu konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra; Hz. Muhammed'i Nasıl Anlamalıyız? Hadis ve Sünnet, Dinin Anlaşılmasında Sünnetin Önemi, Başlıca hadis kaynakları konuları gelmektedir.

Ünite 4: Lise dördüncü sınıflar dördüncü ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-28'de verilmiştir.

Tablo-28: Lise Dört Ünite-4

	N	Mean	Sum
4. Birlikte Yaşama ve Hoşgörü Kültürü	458	4.11	1882
1. Tasavvufî Düşüncenin Oluşumu	454	3.85	1750
2. Tasavvufî Düşüncenin Ahlâkî Boyutu	458	3.78	1733
3. Kültürümüzde Etkin Olan Tasavvufî Yorumlar	457	3.72	1700

Tablo'ya göre; Birlikte yaşama ve hoşgörü kültürü konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra; Tasavvufi düşüncenin oluşumu, Tasavvufi düşüncenin ahlaki boyutu, Kültürümüzde etkin olan tasavvufi yorumlar konuları gelmektedir.

Ünite 5: Lise dördüncü sınıflar beşinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-29'da verilmiştir.

Tablo-29: Lise Dört Ünite-5

	N	Mean	Sum
3. Allah Bağışlayıcıdır, Bağışlayanı Sever.	458	4.62	2117
4. Bağışlama İnsanı Yüceltir	457	4.52	2066
2. Tövbe Hatadan Dönme ve İyiye Yönelme Erdemidir.	458	4.50	2063
5. Bağışlama Bireysel ve Toplumsal Hoşgörünün Temelidir.	457	4.44	2031
1. İnsan Hata Yapabilen Bir Varlıktır.	458	4.39	2010

Tablo'ya göre; Allah bağışlayıcıdır, bağışlayanı sever konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra; Bağışlama insanı yüceltir, Tövbe hatadan dönme ve iyiye yönelme erdemidir, Bağışlama bireysel ve toplumsal hoşgörünün temelidir, İnsan hata yapabilen bir varlıktır konuları gelmektedir.

Ünite 6: Lise dördüncü sınıflar altıncı ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-30'da verilmiştir.

Tablo-30: Lise Dört Ünite-6

	N	Mean	Sum
1. Atatürk'ün Dinin Anlaşılmasına Verdiği Önem	457	4.09	1868
3. Atatürk'ün Din Bilginlerine Verdiği Değer	457	4.08	1864
2. Atatürk'ün Okulda Din Öğretimine Verdiği Önem	457	4.07	1862

Tablo'ya göre; Atatürk'ün dinin anlaşılmasına verdiği önem konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra; Atatürk'ün din bilginlerine verdiği değer, Atatürk'ün okulda din öğretimine verdiği önem konuları gelmektedir.

Ünite 7: Lise dördüncü sınıflar yedinci ünite konularına katılım düzeyleri Tablo-31'de verilmiştir.

Tablo-31: Lise Dört Ünite-7

	N	Mean	Sum
4. Küreselleşen Dünyada Dinler arası İlişkiler	457	4.03	1843
1. Yaşayan Dinlere Genel Bir Bakış	457	3.99	1823
2. Dinlerin Benzer Özellikleri	457	3.98	1820
3. Dinlerde Çevre Bilinci	455	3.85	1754

Tablo'ya göre; Küreselleşen dünyada dinler arası ilişkiler konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Sonra; Yaşayan dinlere genel bir bakış, Dinlerin benzer özellikleri, Dinlerde çevre bilinci konuları gelmektedir.

Velilerin lise dördüncü sınıf tüm konularına katılım düzeyleri Tablo-32'de verilmiştir.

Tablo-32: Lise Dört Tüm Konular

	N	Mean	Sum
3. Allah Bağışlayıcıdır, Bağışlayanı Sever.	458	4.62	2117
8. Yeni Bir Hayat: Ahiret	457	4.56	2083
4. Bağışlama İnsanı Yüceltir	457	4.52	2066
7. Kıyamet	458	4.52	2070
2. Tövbe Hatadan Dönme ve İyiye Yönelme Erdemidir.	458	4.50	2063
5. Ölüm Bir Hayat Gerçeğidir.	458	4.50	2061
2. Hz.Muhammed'in Davranışlarının Yerel ve Evrensel Boyutu	458	4.47	2045
4. Hz. Muhammed'i Nasıl Anlamalıyız?	457	4.46	2040

1. Hadis ve Sünnet	457	4.46	2040
3. Yaptıklarımızın Karşılığı Vardır.	457	4.45	2035
5. Bağışlama Bireysel ve Toplumsal Hoşgörünün Temelidir.	457	4.44	2031
1. Hayat Amaçsız Değildir.	458	4.44	2032
2. Ahirete İmanın Dünya Hayatını Anlamlandırmaya Katkısı	458	4.41	2021
4. Yaşamak ve Yaşatmak Bir Sorumluluktur.	458	4.40	2014
1. İnsan Hata Yapabilen Bir Varlıktır.	458	4.39	2010
3. Dinin Anlaşılmasında Sünnetin Önemi	455	4.37	1988
6. Öte Dünyaya Uğurlama	458	4.29	1967
5. Başlıca Hadis Kaynakları	451	4.18	1887
1. Dinlerde İbadetler	456	4.17	1901
4. Birlikte Yaşama ve Hoşgörü Kültürü	458	4.11	1882
2. Dinlerde İbadet Yerleri	455	4.09	1862
1. Atatürk'ün Dinin Anlaşılmasına Verdiği Önem	457	4.09	1868
3. Dinlerde Önemli Günler ve Geceler	457	4.08	1865
3. Atatürk'ün Din Bilginlerine Verdiği Değer	457	4.08	1864
2. Atatürk'ün Okulda Din Öğretimine Verdiği Önem	457	4.07	1862
4. Küreselleşen Dünyada Dinlerarası İlişkiler	457	4.03	1843
1. Yaşayan Dinlere Genel Bir Bakış	457	3.99	1823
2. Dinlerin Benzer Özellikleri	457	3.98	1820
3. Dinlerde Çevre Bilinci	455	3.85	1754
1. Tasavvufî Düşüncenin Oluşumu	454	3.85	1750
2. Tasavvufî Düşüncenin Ahlâkî Boyutu	458	3.78	1733
3. Kültürümüzde Etkin Olan Tasavvufî Yorumlar	457	3.72	1700

Tablo'ya göre; Allah bağışlayıcıdır, bağışlananı sever konusu katılım düzeyi en yüksek olan maddedir. Kültürümüzde etkin olan tasavvufi yorumlar konusu ise katılım düzeyi en düşük olan maddedir.

Sonuç

Tüm tablolar incelendiğinde velilerin Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programında yer alan konulara katılım düzeylerinin oldukça ve tam düzeyinde olduğu görülür. Bu durum, programda yer alan konuların, toplumun beklentisine uygunluğunu göstermektedir. Ayrıca velilerle yapılan derinliğine görüşmeler velilerin programda yer alan konulara katılımların yüksekliğini desteklemektedir. Velilerin büyük çoğunluğu, programdaki konuları; din, İslam dini, diğer dinler, iman, ibadet, ahlak vb. açısından yeterli bulmaktadır.

Derinliğine görüşmelerde veliye sorulan “Sizce programdan hangi konular çıkartılabilir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların üç farklı yaklaşımda toplandıkları görülür. Birincisi; soruna dindarlık merkezli bir anlayışla yaklaşan ve bu yönde bir Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi isteyen katılımcılar. Bunlar, Kuran, Peygamber ve hayatı, sureler, din ve ahlak dışındaki konuları gereksiz bulabilmektedirler. Bunlar; Laiklik ve Din, Haklar Özgürlükler ve Din, Atatürk ve Din Öğretimi, Atatürk ve Cumhuriyet Dönemi Din Hizmetleri konularının programla ilişkisini sorgulamışlardır. Altaş'ın liselerde öğrenciler üzerine yapmış olduğu araştırmada benzer bir yaklaşım söz konusudur. Bu araştırmada öğrenciler; program içinde yer almasını istedikleri konuları gruplandırılması sonucunda din-devlet ilişkileri, devlete karşı görevlerimiz ve Atatürk'le ilgili konular düşük ortalama puanlar ile son sıralarda yer almaktadır.⁴

İkincisi; büyük çoğunluğu oluşturan, programdaki konuların yeterli olduğunu düşünen katılımcılardır. Bunların bir kısmı düşüncelerini şöyle açıklamıştır: Programda konu bütünlüğü sağlanmalı, aynı konular farklı sınıflarda olmamalıdır. Bir konu etraflıca bir üniteye ele alınmalıdır. Bu noktada Altaş'ın ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri ile yaptığı görüşmelerden elde ettiği bulgulardaki, Lise müfredatında konuların bir bütünlük içerisinde verilmesi gerekliliği fikri bizim velilerden elde ettiğimiz bulgularla örtüşmektedir.⁵ Çok detaylı ele alınan bazı konuların daha sade işlenebileceğini ifade eden veliler, örneğin; Türkler ve Müslümanlık konusunda çok fazla Türk büyüğü ve detay yer aldığını belirtmişlerdir. Onlara göre; Kuran'ın iç düzeni, Kuran'ın yüzünden okunması, Türkler ve Müslümanlık, Tasavvufu ilgili konular daha sade işlenmelidir.

Üçüncüsü; konuların çok tekrar edildiğini, sadece İslam dininin öğretilendiğini, bunun taraftarlık olarak anlaşılacağını, diğer dinlere, farklı anlayış ve yorumlara gereği kadar yer verilmediğini, öğrencilerin ezberci bir anlayışa yönlendirildiklerini düşünen az sayıdaki katılımcılardır. Bunlara göre; Kuran ve

⁴ Nurullah ALTAŞ, Gençlik Dönemi Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi, Nobel Yayınları, Ankara, 2004, s.149-150.

⁵ Altaş, Liselerde Din Öğretimi, s.189.

Ana Konuları Hz. Peygamber ve Hayatı, İslam'da İbadetler, İslam'da Tasavvuf, Türkler ve Müslümanlık gibi konular çok detaylı ele alınmaktadır. Altaş'ın öğrenciler üzerine yaptığı araştırmadaki bulgular, kendisiyle görüştüğümüz öğrenci velilerinden küçük bir grubunun bu görüşünün aksine, İslam'da ibadetler, sure ve duaların öğretimi ve ezberletilmesi maddesinin katılım düzeyi en yüksek madde olduğunu göstermektedir.⁶ Ayrıca Altaş, Uçar'ın Kayseri örneği⁷ ve İnceyol'un Urfa örneği⁸ üzerine yapmış olduğu araştırmalarda da benzer yaklaşımla, öğrencilerin iman ve ibadet konularının programda yer alması gereken konuların başında yer alması gerektiğini belirttiklerini aktarmaktadır.

“Sizce programa hangi konular eklenebilir?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde yukarıdaki soruda olduğu gibi üç farklı yaklaşım oluşmuştur. Birincisi; dindarlık merkezli bir anlayışla yaklaşan ve çocukların bu yönde yetiştirilmesini isteyen katılımcılar. Bunlar; programda Kuran'ın öğretilmesini, tefsir, hadis, fıkıh gibi din ilimlerinin yer almasını, Hz. Muhammed Peygambere ve hayatına daha fazla yer verilmesini, Peygamber sözlerinin Kuran'ı açıklamada daha fazla kullanılmasını, iman konularının daha detaylı ele alınmasını, ahrete iman konusunun daha etkin yer almasını ve ilmihal bilgilerine yer verilmesini istemektedirler. Allah sevgisi ve peygamber sevgisi gibi konular programda daha fazla yer almalıdır.

İkincisi; büyük çoğunluğu oluşturan, programdaki konuları yeterli olduğunu düşünen katılımcılardır. Bunlara göre; İslam ile diğer dinler karşılaştırılmalı olarak öğretilmelidir. Ahlakla ilgili konulara daha fazla yer verilmeli ve özellikle hayattan örneklerle bu konular daha zengin hale getirilmelidir. Bireylere evrensel ahlaka ait değerleri kazandıracak konulara yer verilmelidir. Hak, özgürlük ve sorumluluk konuları daha yaygın olarak yer almalı, genç insanlara sorumluluk kazandırmaya yönelik konulara ağırlık verilmelidir. Din ve laiklik, din ve siyaset, din ve devlet ilişkisini açıklayan konular özellikle yer almalıdır. Dinin ve insanlarımızın inançlarının siyaset noktasında kullanılmasını engellemenin tek yolu budur. Onlara doğru bilgiyi, gerçek kaynaktan vermekle sorun çözülecektir. Din-bilim ilişkisine ağırlıklı olarak yer verilmelidir. İslam tarihi konularına ağırlık verilmeli, İslam medeniyetinin oluşumu ve diğer medeniyetlerle olan etkileşimi anlatılmalıdır. İslam tüm zamanlara hitabeden bir dindir. Bunun gerçekleşebilmesi için genç insanlara din anlayışının değişen zamana ve ihtiyaçlara uygunluğu anlatılmalıdır. Anne-babaya itaat, aile içi ilişkiler, insanlar arası ilişkiler gibi konular programda daha fazla yer almalıdır. Bu değerler ve insanlar arası ilişkileri düzenleyen kurallar programda ağırlıklı olarak yer almalıdır. Temizlik, dayanışma gibi toplumsal değer ifade eden konular da daha ağırlıklı olmalıdır.

⁶ Altaş, Liselerde Din Öğretimi, s.148-149.

⁷ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Recep Uçar, Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programlarının Uygulanmasındaki Problemler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, EÜSBE, Kayseri, 1998, s.30.

⁸ Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Aysel İnceyol, Liselerdeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Yeterlikleri, HÜSBE, Şanlıurfa, 1999, s.47.

Üçüncüsü; programdaki konularla sadece İslam dininin öğretildiğini, bunun taraftarlık olarak anlaşılacağını, diğer dinlere, farklı anlayış ve yorumlara gereği kadar yer verilmediğini düşünen az sayıdaki katılımcılardır. Bunlara göre; mezhep ve cemaat farklılıklarına daha fazla yer verilmelidir. Program sadece tek taraflı bir bakış açısına sahiptir. Program sadece İslam dinine göre hazırlanmıştır. Bu durum kutuplaşmalara neden olmaktadır. Bu sorunu çözmek farklı yorumları dile getirmekten korkmayan programlarla mümkündür. Bu noktada genç insanlara farklılıklar içerisinde ortak noktaları gösterebilecek konuların programda mutlaka yer alması gerekmektedir. Hoşgörü, saygı gibi değerlerin kazanılması ancak bu sayede gerçekleşecektir.

Kaynakça

- Altaş, Nurullah, Gençlik Dönemi Din Olgusu ve Liselerde Din Öğretimi, Nobel Yayınları, Ankara, 2004.
- Balcı, Ali, Sosyal Bilimlerde Araştırma-Yöntem, Teknik ve İlkeler, Pegema Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2001.
- Çakmak, Fatih, “Velilerin Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2007
- Gökçe, Birsen, Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Savaş Yayınları, Ankara, 1988.
- Uçar, Recep, Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programlarının Uygulanmasındaki Problemler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, EÜSBE, Kayseri, 1998
- İnceyol, Aysel, Liselerdeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Yeterlikleri, HÜSBE, Şanlıurfa, 1999.